

Використані джерела:

1. Офіційний Вісник України.
2. Лесная энциклопедия [Текст] : в 2 т. / гл. ред. Г. И. Воробьев. — М. : Сов. энцикл., 1986. — Т. 1. — С. 169–170.
3. Искоян, А. Б. Правовое регулирование охраны и использования растительного мира (нелесной растительности) [Текст] / А. Б. Искоян ; Ереван. гос. ун-т ; под ред. О. С. Колбасова. — Ереван : Изд-во Ереван. ун-та, 1987. — С. 117.

Статівка А. М., доктор юридичних наук, професор кафедри земельного та аграрного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

АГРАРНЕ ПРАВО ЧИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО?

У розробці та функціонуванні сучасного аграрного права як галузі прав, так і теорії (науки) аграрного права, важлива роль належить представникам цієї науки. Внаслідок чого було сформульовано поняття аграрного права, визначено предмет, структуру аграрних відносин, принципи, завдання цієї галузі права, висловлені погляди щодо правової природи її, а також визначено місце і роль в системі права України. Важливим є те, що науковці, юристи-аграрники з України як і раніше, так і на сьогодні тісно співпрацюють по актуальним питанням подальшого розвитку науки аграрного права із колегами з Росії, Білорусії та інших країн.

Звертає увагу те, що з 70-х років минулого століття ця галузь права мала назву «сільськогосподарське право». Науковці щодо назви дану галузь «прив'язували» до відповідної галузі господарства з усіма її особливостями (Н. О. Багай). Представники науки загальної теорії права також визначають діалектичний зв'язок між галуззю права та галуззю господарства (рос. А. И. Лукьянов, А. Ф. Шебанов).

Слід зауважити, що такий підхід у подальшому розвитку сільськогосподарського права зберігся до середини 90-х років минулого століт-

тя. З середини 90-х років сільськогосподарське право має назву аграрне право. Здебільшого науковці і до тепер ототожнюють назву сільськогосподарське право з аграрним правом. Виникає питання: а чи є для такого ототожнення підстава? З'ясування даного питання є важливим з огляду пропозиції деяких науковців щодо зміни назви сучасного аграрного права на сільськогосподарське право.

По-перше, формування та розвиток сільськогосподарського права з кінця 80-х років і до середини 90-х років слід пов'язувати із суттєвими змінами усіх сторін життя суспільства. Все це торкнулося аграрних і земельних відносин. В цей період держава проводить реорганізацію колгоспів і радгоспів, створює правові засади для приватизації об'єктів колишнього АПК, появи і функціонування нових форм виробництва ринкового типу та ін.

По-друге, розпочаті з середини 90-х років, і які продовжуються до тепер, зміни що відбуваються в аграрному секторі економіки, у центральній його ланці – сільському господарстві, є свідченням значного поштовху для появи нових організаційно-правових форм аграрного виробництва. Започаткована аграрна реформа передбачає зміну майнових і земельних відносин. В цей період з'являються сільськогосподарські товаровиробники, які господарську діяльність здійснюють на основі приватної власності і на умовах оренди земельних ділянок. Саме в середині 90-х років «сільськогосподарське право» (в частині назви) змінено на «аграрне право». По суті (виходячи з етимології «аграрний» – земельний, пов'язаний з землеволодінням, землекористуванням) аграрне право визначило земельні відносини центральними, але тільки як одну із всієї сукупності складових системи аграрних відносин. Останні не слід ототожнювати з земельними відносинами тобто виробничими відносинами в сільському господарстві, які визначаються характером землеволодіння і землекористування, формами власності на землю.

По-третє, активно розвивається галузеве (аграрне) законодавство, яке представлене як загальними, так і спеціальними законами і підзаконними нормативними актами. Йому властивий тісний зв'язок між галузевим законодавством і відповідною галуззю господарства (сільське господарство). Сільське господарство є основою аграрного сектору економіки, важливою і специфічною галуззю господарства. Саме в ньо-

му поєднується сільськогосподарська праця із використання землі. Земля використовується в сільському господарстві як основний засіб виробництва, а тому земельно-правові питання складають невід'ємну частину правового регулювання аграрного виробництва, яке об'єктивно залежить від природних і кліматичних чинників.

По-четверте, аграрне законодавство – як сукупність нормативно-правових актів, регулює відносини в сфері сільського господарства. Воно сформувалося в якості самостійної галузі. Наявність такого законодавства є критерієм формування аграрного права як самостійної галузі права. Тому позиція повного заперечення аграрного права в якості самостійної галузі в системі права є безпідставною, оскільки не дає відповіді на питання: до якої галузі належать (що обслуговують?). Нормативно-правові акти як джерела права, які в сукупності складають самостійну галузь законодавства – аграрне законодавство є об'єктом правового впливу і сферою дії якого є теж саме, що і для аграрного права – сільськогосподарська діяльність, сільське господарство як галузь економіки (рос. М. И. Палладина, Н. Г. Жаворонкова).

По-п'яте, сільськогосподарська діяльність як об'єкт аграрних відносин, учасниками яких є сільськогосподарські товаровиробники, має характер підприємництва. Разом з тим, значна частина з них не є такою. Наприклад, ведення особистого селянського господарства (500 тис.), індивідуальне або колективне садівництво, городництво тощо. Такою діяльністю займаються сотні тисяч людей, з метою задоволення особистих потреб. Окрім цього, аграрне право регулює відносини які не є безпосередніми «чистими» аграрними, але залежні і тісно пов'язані від них – це відносини щодо соціального розвитку села, диверсифікація сільських територій, розвитку сільського (зеленого) туризму тощо. Таким чином, немає підстав «Аграрне право» розглядати як підгалузь господарського права.

По-шосте, на сьогодні в умовах посилення інтеграційних процесів, участі держави в міжнародних торговельних та ін. організаціях, у зв'язку з тенденцією до уніфікації термінології, яка прийнята в зарубіжних країнах, терміну «Аграрне право» доцільно надавати перевагу.